

Jon Horgen Friberg og
Erika Braanen Sterri

Sosial kontroll og integrasjon

Betydningen av foreldreinvolvering og
foreldrerestriksjoner i ungdomstiden
for integreringsutfall i overgangen til
voksenlivet

Jon Horgen Friberg og Erika Braanen Sterri

Sosial kontroll og integrasjon

Betydningen av foreldreinvolvering og foreldrerestriksjoner i ungdomstiden for integreringsutfall i overgangen til voksenlivet

Fafo-rapport 2023:14

Fafo-rapport 2023:14

© Fafo 2023

ISBN 978-82-324-0687-6

ISSN 2387-6859

Innhold

Forord	4
Sammendrag	5
Summary	6
1 Innledning	7
2 Sammenhengen mellom sosial kontroll og integrasjon	10
2.1 Autonomihypotesen	10
2.2 Kontrollhypotesen	11
3 Data og metoder	12
3.1 Datakilder	12
3.2 Indikatorer og analysemodell.....	14
4 Sosial kontroll i ungdomstiden	16
4.1 Sosial kontroll i form av foreldreinvolvering.....	16
4.2 Sosial kontroll i form av foreldrerestriksjoner	18
5 Mønstre for integrasjon i overgangen til voksenlivet	21
6 Integreringsutfall i overgangen til voksenlivet	27
7 Avslutning	29
Referanser	31
Vedlegg. Regresjonstabeller	32

Forord

Denne rapporten undersøker hvordan ungdoms erfaringer med foreldreinvolvering og foreldrerestriksjoner i ungdomstiden henger sammen med integreringsrelaterte utfall når de senere står på terskelen til voksenlivet. Datamaterialet består av en spørreundersøkelse som ble gjennomført i 2016 blant ungdom i første klasse på videregående skole, som siden har blitt koblet sammen med registerdata om hvordan det har gått med dem i utdanning og arbeidsliv og annet, fem-seks år senere. Dette materialet ble samlet inn gjennom forskningsprosjektet *Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway* (CILS-NOR) som har mottatt to runder med finansiering fra Norges forskningsråd. Denne rapporten er skrevet basert på en tilleggsfinansiering fra Integrerings- og mangfolds direktoratet (IMDi). Jon Horgen Friberg har stått for det meste av teksten samt de deskriptive analysene i kapittel 4 og 5, mens Erika Braanen Sterri har stått for regresjonsanalysene i kapittel 6. Vi vil gjerne takke Katrine Bakke Lossius, Elisabeth Grøtteland og Anne Marte Stifjeld som på vegne av IMDi har bidratt med oppfølging, gode innspill og kommentarer til teksten. På Fafo har Ragna Lillevik fungert som intern kvalitetssikrer av rapporten. Hun fortjener en stor takk for svært nyttige innspill. Vi vil også takke Fafos informasjonsavdeling for bearbeiding av manus til trykket rapport.

Oslo, 28. mars 2023
Jon Horgen Friberg
Prosjektleder

Sammendrag

Det er bred politisk enighet om at såkalt negativ sosial kontroll innenfor enkelte etniske og religiøse minoritetsgrupper er et problem som bør bekjempes, fordi det kan bryte med unges rett til selvbestemmelse og livsutfoldelse. Det er imidlertid ikke like opplagt hvordan ulike former for sosial kontroll kan ha betydning for integreringsutfall senere i livet. På den ene siden kan det tenkes at streng sosial kontroll begrenser unges muligheter til å delta i og benytte seg av, de muligheter som finnes i det norske samfunnet. På den andre siden kan det tenkes at streng sosial kontroll også kan bidra til at unge skjermes fra negativ påvirkning og lykkes bedre i skole og utdanning. I dette notatet undersøker vi hvordan sosial kontroll i 16–17 års alderen, i form av foreldreinvolvering og foreldrerestriksjoner, er forbundet med sannsynlighet for å ha fullført videregående skole, å være tatt opp i høyere utdanning, å stå utenfor både arbeidsliv og høyere utdanning, og å ha mottatt sosialhjelp, samt å være gift og å ha barn, i begynnelsen av 20-årene.

Datamaterialet er en spørreundersøkelse som ble gjennomført i første klasse på videregående skole i 2016, og som siden har blitt koblet sammen med registerdata om sosioøkonomiske utfall 4 til 5 år senere. I analysene skiller vi mellom to typer sosial kontroll: På den ene siden *foreldreinvolvering* – i form av foreldre som følger nøye med på hvor de unge er og hvem de er sammen med. På den andre siden *foreldrerestriksjoner* – i form av at foreldre begrenser ungdommenes mulighet til å delta i sosiale aktiviteter.

Resultatene viser to ulike sammenhenger i forholdet mellom sosial kontroll og integrering. *Foreldreinvolvering* er forbundet med positive integreringsutfall i overgangen til voksenlivet, inkludert fullføring av videregående skole, overgang til høyere utdanning og mindre bruk av sosialhjelp. *Foreldrerestriksjoner* er derimot forbundet med manglende gjennomføring av videregående skole, økt bruk av sosialhjelp, samt økt sannsynlighet for å være gift og å ha barn. De positive effektene av foreldreinvolvering gjelder begge kjønn, men er særlig tydelig for gutter. De negative effektene av foreldrerestriksjoner ser derimot ut til å gjelde bare for jenter. Fra et tiltaksperspektiv understreker dermed funnene viktigheten av at hjelpeapparatets innsats mot negativ sosial kontroll, gjennom skole, barnevern, minoritetsrådgivere og foreldreveiledningstjenester, har et dobbelt siktemål. På den ene siden å styrke ungdommenes forhandlingsposisjon og ivareta deres frihet til å delta i sosiale aktiviteter med jevnaldrende. På den andre siden styrke foreldres mulighet og evne til å involvere seg i barnas liv og følge dem opp på en konstruktiv måte.

Summary

There is broad political agreement that so-called negative social control within certain ethnic and religious minority groups is a problem that should be combatted, because it can violate young people's right to self-determination and self-realisation. However, what is not so apparent is how different forms of social control might impact on integration outcomes later in life. On the one hand, it is conceivable that strict social control limits young people's opportunities to participate in and make use of the possibilities in Norwegian society. On the other hand, strict social control may also contribute to young people being shielded from negative influences and succeeding better in school and education. In this report, we examine how social control at the age of 16–17, in the form of parental involvement and parental restrictions, is associated with the probability of completing upper secondary school, being admitted to higher education, failure to participate in the labour market or higher education, and receiving social security benefits, as well as being married and having children in their early 20s.

The data material consists of a survey that was conducted among pupils in the first year of upper secondary school in 2016, and which has since been linked with register data on socioeconomic outcomes four to five years later. In the analyses, we distinguish between two types of social control: parental involvement – in the form of parents who keep a close eye on where their children are and who they are with, and parental restrictions – in the form of parents limiting their children's ability to participate in social activities.

The results show two different correlations in the relationship between social control and integration. Parental involvement is associated with positive integration outcomes in the transition to adulthood, including completion of upper secondary school, transition to higher education and less use of social security benefits. Parental restrictions, on the other hand, are associated with failure to complete upper secondary school, increased use of social security benefits, as well as an increased probability of being married and having children. The positive effects of parental involvement apply to both sexes, but are particularly evident for boys. The negative effects of parental restrictions, on the other hand, seem to apply only to girls. From a policy perspective, the findings thus emphasise the importance of the dual aim of the support system's efforts to combat negative social control, through schools, the child welfare service, minority advisers and parental guidance services. On the one hand, the aim should strengthen the young people's negotiating position and safeguard their freedom to participate in social activities with their peers. On the other hand, it should strengthen parents' opportunity and ability to get involved in their children's lives and follow them up in a constructive way.

1 Innledning

De siste tiårene har ungdomstiden gjennomgått store endringer i Norge. Barn og unge har fått et omfattende selvstendig rettsvern, inkludert retten til privatliv, og økende selvbestemmelse i takt med alder og modning.¹ Samtidig har individuell autonomi og selvstendighet vokst fram som sentrale idealer for ungdomstiden i brede lag av befolkningen. I samme periode har Norge blitt et langt mer fleretnisk, flerreligiøst og flerkulturelt samfunn som følge av innvandring gjennom flere tiår. Mange innvandrere kommer fra land der patriarkalske og kollektivistiske familiestrukturer, så vel som mer konservative holdninger til kjønn og seksualitet, er langt mer utbredt enn i Norge. Oppdragelsesmetoder som er vanlige og utbredt i store deler av verden – og som mange innvandrere vil ha med seg som en del av sin kulturelle bagasje – risikerer å komme i konflikt med barn og unges rettigheter i Norge.

Som følge av disse to parallelle utviklingene har familiepraksiser blant ikke-vestlige innvandrere i løpet av de siste tiårene blitt løftet opp på den integreringspolitiske dagsordenen. Først gjennom oppmerksomhet og tiltak mot alvorlige overgrep som tvangsekteskap, æresrelatert vold og kjønnslemlestelse, men etter hvert har oppmerksomheten blitt rettet mot en rekke ulike former for kontroll, press og restriksjoner i unges sosiale liv – i dag omtalt som negativ sosial kontroll.² Det kan for eksempel dreie seg om at barn og unge ikke får lov til å delta i aktiviteter i og utenfor skole, at man ikke får lov til å være sammen med venner på fritiden eller at man ikke får lov til å ha kjæreste. Forskning viser at graden av slike foreldrerestriksjoner varierer, blant annet med landbakgrunn, opplevd risiko i nabolag, de unges karakterer i skolen og religiøs tilhørighet og grad av religiøsitet hos foreldre (Friberg & Bjørnset, 2019; Friberg, 2019; Smette mfl., Hyggen og Bredal 2021). Og i motsetning til det som er trenden i majoritetsbefolkningen, hvor graden av foreldrekontroll gjerne avtar etter hvert som barna blir eldre, reduseres ikke andelen minoritetsjenter som opplever restriksjoner ved myndighetsalder (Smette mfl.).

Det er i dag bred politisk enighet om at slike foreldrerestriksjoner hindrer unges muligheter til å gjøre selvstendige valg om eget liv og derfor er et problem som bør bekjempes. Det er imidlertid usikkert hvilke konsekvenser ulike former for sosial kontroll i ungdomstiden har for ungdommenes faktiske integreringsutfall senere i livet, med tanke på utdanning, arbeid og økonomisk selvhjulpenhet. På den ene siden kan

¹ Foreldreansvaret er sammen med barnets med- og selvbestemmelsesrett grunnleggende begreper for å beskrive det personlige rettsforholdet mellom barn og foreldre. Prinsippet om foreldreansvar gir foreldre både bestemmelsesrett og omsorgsplikt ovenfor sine barn, mens prinsippet om barnets med- og selvbestemmelsesrett gir barn rett til å bli hørt i saker som angår dem og økende selvbestemmelse i tråd med alder og modenhet (NOU 2020:14)

²I handlingsplanen Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021–2024) (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017) defineres negativ sosial kontroll som «press, oppsyn, trusler eller tvang som systematisk begrenser noen i sin livsutfoldelse eller gjentatte ganger hindrer dem i å treffe selvstendige valg om eget liv og fremtid. Dette gjelder for eksempel den enkeltes selvbestemmelse over egen identitet, kropp og seksualitet, frihet til å velge venner, fritidsaktiviteter, religion, påkledning, utdanning, jobb, kjæreste og ektefelle, og til å be om helsehjelp. I vurderingen av om et handlingsmønster utgjør negativ sosial kontroll, skal det tas hensyn til den kontrollerte partens alder og utvikling, samt til prinsippet om barnets beste.»

det tenkes at streng sosial kontroll begrenser unges muligheter til å delta på ulike arenaer og å benytte seg av mulighetene som finnes i det norske samfunnet, med negative konsekvenser for deres langsiktige integrasjon i arbeidsliv og utdanning. På den andre siden kan det tenkes at streng sosial kontroll kan ha positive effekter på langsiktig integrering, ved å holde unge borte fra risikable aktiviteter og bidra til at de konsentrerer seg om skole og utdanning.

Usikkerheten omkring konsekvensene av sosial kontroll gjenspeiler flertydigheten i begrepet. I sosiologisk forstand inkluderer sosial kontroll alle mekanismene som skal sikre at folk oppfører seg i tråd med rådende normer. Sosial kontroll i form av veiledning og grensesetting er en helt sentral funksjon i sosialisering og oppdragelse av barn og unge (Uglevik, 2019). Ikke minst for sårbar ungdom – for eksempel i belastede bo-områder som eksponeres for rus og kriminalitet i oppveksten – er det naturlig å tenke seg at for *lite* sosial kontroll vil være et vel så stort problem som for *mye* sosial kontroll. Tidligere studier har vist at noen innvandrede foreldre føler at de ikke forstår det samfunnet og de utfordringene som møter barna deres, samtidig som deres måte å utøve foreldreskap på og de verktøyene de tradisjonelt har hatt i barneoppdragelsen ikke er tilgjengelige i Norge – med tap av kontroll som resultat (Friberg & Bjørnset, 2019). Samtidig kan foreldre forsøke å håndheve normer som står i strid med storsamfunnets, for eksempel knyttet til religiøse påbud, ærbarhet eller kyskhet. Da vil den sosiale kontrollen typisk ta form av restriksjoner på ungdommenes sosiale liv utenfor familien – knyttet til hvor man ferdes og hvem man omgås. Når vi skal undersøke konsekvenser av sosial kontroll er det derfor nødvendig å ikke bare skille mellom ulike *grader* av sosial kontroll, men også mellom ulike *former* for sosial kontroll.

I dette notatet undersøker vi hvorvidt to ulike former for sosial kontroll i ungdomstiden påvirker integreringsutfall i overgangen til voksenlivet. Vi vil ta utgangspunkt i ungdommenes beskrivelser av foreldrenes former for sosial kontroll når de er 16 til 17 år gamle. På den ene siden vil vi måle graden av *foreldreinvolvering*; at foreldrene vet hvor ungdommene befinner seg og hvem de er sammen med. Tanken er at dette fungerer som et mål på foreldrenes evne til å følge med på, og involvere seg i barnas liv. På den andre siden vil vi måle graden av *foreldrerestriksjoner*; at barna ikke får lov til å delta i sosiale aktiviteter og på arenaer der unge naturlig ferdes. Tanken er at dette skal fange opp sosial kontroll der foreldre i stedet for å involvere seg i barnas sosiale liv snarere forsøker å hindre det. Vi har med vilje ikke brukt begrepet «negativ sosial kontroll», ettersom dette er et politisk begrep som det er vanskelig å operasjonalisere i forskningsøyemed. Vi vil likevel understreke at når vi måler sosial kontroll i form av foreldrerestriksjoner, så kan dette tolkes som en indikasjon på en i norsk sammenheng, lite legitim form for sosial kontroll, og dermed kommer tett opp til definisjonen av negativ sosial kontroll.

Deretter vil vi undersøke hvordan disse to formene for sosial kontroll henger sammen med integreringsutfall når respondentene står på terskelen til voksenlivet fire-fem år senere. Hvordan påvirker sosial kontroll i ungdomstiden i form av foreldreinvolvering og foreldrerestriksjoner, sannsynligheten for at man i begynnelsen av 20-årene:

- har fullført videregående skole
- er tatt opp i høyere utdanning
- står utenfor både arbeidslivet og høyere utdanning
- mottar sosialhjelp
- er gift
- har fått barn

Her er det på sin plass å påpeke at integrering er et komplekst begrep med mange ulike definisjoner. Det gir liten mening å lage et utfyllende sett med kriterier for hva det vil si å være integrert i det norske samfunnet. Vi vil derfor understreke at disse målene ikke må tolkes som et forsøk på å lage slike kriterier. Likevel kan svarene på disse spørsmålene til sammen si noe om de unges livssjanser når de står på terskelen til voksenlivet. Å fullføre videregående skole og å være tatt opp i høyere utdanning øker sannsynligheten for en stabil tilknytning til arbeidslivet, og vil i mange tilfeller være et tegn på oppadstigende sosial mobilitet. Å stå utenfor både høyere utdanning og arbeidsliv kan være forbundet med risiko for sosial ekskludering – selv om det er mange gode grunner til at folk driver med andre ting i begynnelsen av 20-årene. Å motta sosialhjelp er heller ikke et tegn på svak integrasjon i seg selv, men kan gi en indikasjon på at man sliter med å forsørge seg. Og, ikke minst, å være gift eller ha barn i begynnelsen av 20-årene er i seg selv ikke et spørsmål om integrasjon. Fra tidligere forskning vet vi imidlertid at innvandrere gifter seg og får barn tidligere enn befolkningen ellers, men vi vet at både alder ved ekteskapsinngåelse og alder ved første barn blant etterkommergenerasjonen nærmer seg mønstrene i majoritetsbefolkningen (Tønnesen, 2014). Og siden sosial kontroll i form av foreldrerestriksjoner kan være motivert ut fra et ønske om å bevare en tradisjonell familieorganisering er det interessant å se om dette er en faktor som kan bidra til å opprettholde et mer tradisjonelt ekteskaps- og fertilitetsmønster. Vi må imidlertid understreke at det er få i utvalget som har rukket å få barn helt i begynnelsen av 20-årene.

Analysene bygger på data som er samlet inn av prosjektet *The Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway* (CILS-NOR), og består av en spørreundersøkelse som ble gjennomført i første klasse på videregående skole i 2016, og siden har blitt koblet sammen med registerdata om sosioøkonomiske utfall 4 til 5 år senere. I de deskriptive analysene bruker vi også registerdata for hele den relevante ungdomskohorten.

Etter denne innledningen kommer et teorikapittel som kort beskriver de to alternative hypotesene om hvorfor sosial kontroll kan tenkes å ha både negative og positive konsekvenser for langsiktige integreringsutfall. Deretter følger et metodekapittel som beskriver datakilder og analysemodell. I kapittel fire presenterer vi en deskriptiv analyse av ulike former for sosial kontroll og foreldrerestriksjoner i ungdomstiden fordelt på unge med og uten innvandrerbakgrunn. I kapittel fem gir vi en beskrivelse av hovedmønstrene for de samme gruppene når det gjelder integreringsutfall på terskelen til voksenlivet. I kapittel seks presenterer vi resultatene fra den longitudinelle analysen av hvordan sosial kontroll og foreldrerestriksjoner i ungdomstiden henger sammen med integreringsutfall, før vi i kapittel sju diskuterer implikasjoner av funnene.

2 Sammenhengen mellom sosial kontroll og integrasjon

Integreringslitteraturen gir ikke entydig svar på spørsmålet om hvordan ulike former for sosial kontroll i ungdomstiden påvirker integreringsutfall senere i livet. Mens deler av litteraturen legger vekt på den positive betydningen av sosial kontroll, legger andre deler av litteraturen vekt på mulige negative konsekvenser, og de snakker i liten grad til hverandre. Basert på den tilgjengelige litteraturen kan vi derfor sette opp ulike og til dels motstridende hypoteser om forholdet mellom sosial kontroll i ungdomstiden på den ene siden og integreringsutfall på den andre. Den første kan vi kalle *autonomi-hypotesen*, som tilsier at streng sosial kontroll i ungdomstiden bidrar til å redusere ungdommenes muligheter til å ta en utdanning, delta i yrkeslivet og bli selvhjulpne. I motsetning til denne kan vi sette opp *kontroll-hypotesen*, som legger vekt på at ungdom – og særlig sårbare minoriteter – trenger veiledning og foreldrekontroll, og at *for lite* sosial kontroll kan være et vel så stort problem som *for mye* sosial kontroll. Vårt anliggende i denne rapporten er ikke nødvendigvis å avgjøre hvilken av de to hypotesene som har mest for seg. Derimot vil vi undersøke muligheten for at begge forklaringene kan være relevante, men at vi da må skille mellom ulike former for sosial kontroll.

2.1 Autonomihypotesen

I Norge har Unni Wikans arbeider lenge hatt stor innflytelse på hvordan det som nå omtales som negativ sosial kontroll (og æresrelatert vold) blir forstått. Hovedargumentet ble utviklet allerede i boken *Mot en ny norsk underklasse* i 1995 (se også Wikan, 2008). Her beskriver hun ikke bare hvordan ulike kulturelle praksiser knyttet til familieorganisering og forestillinger om ære og skam begrenser enkeltindividers frihet, men også hvordan slike praksiser bidro til økonomisk marginalisering av innvandrernes barn. Foreldre som kontrollerte sine barn for å sikre at de levde i tråd med gruppens kulturelle normer eller hindre at de ble «for norske», bidro også til å hindre deres muligheter til likeverdig deltakelse i utdanning, yrkes- og samfunnsliv – med framveksten av en ny underklasse som resultat. Når det gjelder hvordan det går med innvandrernes barn i utdanning og arbeid generelt har ettertiden vist at Wikans beskrivelser var alt for pessimistiske (se Hermansen, 2020). At æresrelatert sosial kontroll bidrar til å begrense unges livssjanser og muligheter for deltakelse i utdanning og samfunnsliv framstår imidlertid fortsatt som en svært plausibel hypotese. Dette er også i tråd med klassisk assimileringsteori, som tilsier at innvandrere som omfavner vertslandets kulturelle normer har større sjanse for å lykkes økonomisk (Gordon, 1964). I dette perspektivet er unges autonomi og livsutfoldelse en forutsetning for integrasjon. Ved å hindre unge i å utfolde seg og ta del i aktiviteter som kan forberede dem på voksenlivet, bidrar streng sosial kontroll til å begrense ungdoms muligheter for deltakelse og integrasjon i bred forstand. Storsamfunnet tilbyr muligheter, og jo mer deltakelse jo mer integrasjon. Gjennom begrensninger og kontroll hindres unge i å ta del i samfunnet rundt seg og utnytte alle de mulighetene som tilbys.

2.2 Kontrollhypotesen

Andre hevder at integrasjonsprosessen er mer komplisert, og at konservativ oppdragelse i form av streng sosial kontroll også kan ha noen fordeler for sårbare ungdommer. Disse påpeker at rask kulturell og sosial tilpasning til vertsamfunnet i noen tilfeller kan være risikabelt – særlig for barn av innvandrere som vokser opp i utsatte boområder preget av rus og kriminalitet, som møter rasisme og diskriminering, og som mangler den nødvendige kulturelle og økonomiske kapitalen for å møte disse utfordringene. *Dissonant akkulturasjon* betegner en situasjon der barn og unge raskt lærer seg språket og forsøker å hevde seg blant sine jevnaldrende, mens foreldregenerasjonen sliter med å forstå verdenen barna skal navigere i – med generasjonskonflikter og manglende sosial kontroll som resultat (Portes & Rumbaut, 2001). I stedet fremheves *selektiv akkulturasjon*: at foreldre og barn i fellesskap holder fast ved sentrale elementer ved hjemlandets språk og kultur, samtidig som de forsøker å tilpasse seg mottakerlandet i utdanning og arbeidsliv. I mange tilfeller vil dette gi barna større sjanse for å lykkes i utdanningssystemet, nettopp fordi det sørger for at foreldreautoritet, sosial kontroll og stødig veiledning gjennom de risikable ungdomsårene, opprettholdes. Streng sosial kontroll kan bidra til å holde ungdommene vekk fra risikable fristelser og sikre at de konsentrerer seg om skolearbeidet. Hensikten med kontrollen er ikke nødvendigvis avgjørende – om det er å unngå rus og kriminalitet eller å ivareta familiens ære og hindre at barna blir «for norske» – resultatet kan likevel bli bedre resultater i skolen og dermed bedre muligheter for å delta i det norske samfunnet som voksne. Først da – når de har etablert et solid fotfeste i form av utdanning og økonomisk kapital – vil de være i posisjon til å utfordre foreldregenerasjonens kulturelle normer (Portes, 2004). Teorien om selektiv akkulturasjon er utviklet i USA, nært knyttet til risikoen for kriminalitet, gjenger og vold, og fraværet av et sosialt sikkerhetsnett. Konteksten er annerledes i Norge, men det er verdt å merke seg at det også her finnes tegn til at det å holde på elementer av foreldregenerasjonens kultur og verdier er forbundet med høyere aspirasjoner og innsats i utdanningssystemet (Friberg, 2019).

3 Data og metoder

For å belyse sammenhengen mellom foreldrerestriksjoner og sosial kontroll i ungdomstiden og integreringsutfall i overgangen til voksenlivet, har vi gjennomført en longitudinell analyse basert på survey- og registerbaserte data om én kohort med ungdommer, samlet inn på to ulike tidspunkter: Først i form av en spørreundersøkelse når de gikk i første klasse på videregående skole som 16–17-åringer. Der har vi blant annet målt graden av foreldrerestriksjoner og sosial kontroll i ungdomstiden. Deretter i form av registerdata om sentrale sosioøkonomiske integreringsutfall når de står på terskelen til voksenlivet som 21–22-åringer. Ungdommene er født like før årtusenskiftet, og vi inkluderte unge uten innvandrerbakgrunn, norskfødte barn av innvandrere som har kommet til Norge på 80- og 90-tallet, så vel som utenlandsfødte barn av innvandrere som har kommet i perioden etter årtusenskiftet. Det longitudinelle designet – med et tidsintervall på om lag 5 år mellom målingene knyttet til sosial kontroll i ungdomstiden og sosioøkonomiske utfall i overgangen til voksenlivet – er særlig godt egnet til å studere langsiktige prosesser.

3.1 Datakilder

Dataene som analysene i denne rapporten bygger på, er samlet inn som en del av *The Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway* (CILS-NOR). Dette prosjektet er et langsiktig forskningsprogram som så langt har fått finansiering gjennom to bevilgninger i Forskningsrådet: *The Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway Modul 1: CILS-NOR I*, med varighet fra 2014 til 2020, og *The Children of immigrants longitudinal study in Norway Module 2: Explaining socioeconomic outcomes and cultural adaptations in early adulthood, CILS-NOR II*, med varighet fra 2021 til 2024.

I første del av dette prosjektet gjennomførte Fafo en spørreundersøkelse våren 2016, blant elever i første klasse på videregående skoler i Oslo og Akershus, samt utvalgte skoler i Drammen. Alle elever på Vg1 kunne delta ved å svare på et omfattende spørreskjema i skoletiden. Totalt 7386 ungdommer svarte, om lag 50 prosent av alle elevene ved Vg1 i Oslo og Akershus. Her stilte vi spørsmål om en rekke forhold knyttet til ungdommenes sosiale situasjon, deriblant om foreldrerestriksjoner og sosial kontroll. Alle data om foreldrerestriksjoner og sosial kontroll i denne rapporten er basert på spørsmål stilt når respondentene var 16–17 år gamle. I kapittel fire presenterer vi deskriptive analyser av respondentenes svar på disse spørsmålene, mens vi i kapittel seks vil bruke dem som uavhengige variabler i en regresjonsanalyse, for å undersøke om de har betydning for senere integreringsutfall.

Informasjonen om integreringsutfall i overgangen til voksenlivet er hentet fra offentlige registre, som Utdanningsregisteret, Arbeidsgiver- og arbeidstakerregisteret, Lønns- og trekkoppgaverregisteret og FD-trygd i årgangene 2018–2021. Her vil vi se på om ungdommene har fullført videregående skole, om de er registrert tatt opp i høyere utdanning, hvor mange som verken er registrert i jobb eller i høyere utdanning og om de har mottatt sosialhjelp, samt andel som er gift og som har barn. Hensikten med å se på disse utfallene er å vise indikasjoner både på oppadstigende sosial mobilitet i utdanningssystemet og risiko for negative utfall. I kapittel fem presenterer vi

en bred oversikt over hvordan det går med ulike grupper ungdom med og uten innvandrerbakgrunn, med utgangspunkt i disse fire variablene. Hensikten er å gi en beskrivelse av noen hovedmønstre for sosial mobilitet og økonomisk integrasjon i overgangen til voksenlivet, før vi ser spesifikt på betydningen av foreldrerestriksjoner og sosial kontroll. Mens analysene i kapittel fire tar utgangspunkt i ungdommene fra Oslo og Akershus som har svart på spørreundersøkelsen, vil vi i kapittel fem bruke registerdata om hele den norske befolkningen av ungdommer i alderskohorten 21–22 år i 2020. Hensikten er å unngå skjevheter knyttet til utvalget i surveyen når vi beskriver de overordnede mønstrene. En sammenstilling av relevante sosiodemografiske kjennetegn viser imidlertid at de to utvalgene er sammenlignbare. En forskjell det likevel er verdt å bemerke er at det er en litt større andel som selv har innvandret i registerdataene enn i surveyen. Denne diskrepansen handler om at unge som nylig har kommet til Norge ikke nødvendigvis begynner i videregående skole med en gang, til tross for at de er i rett alder. I beskrivelsen av foreldrerestriksjoner og sosial kontroll i 2016 skiller vi ikke mellom utenlandsfødte og norskfødte, dels fordi vi her har et mindre utvalg og dels fordi vi er mer opptatt av deres familiesituasjon enn vi er av ungdommene selv. I analysene av hvordan det går på terskelen til voksenlivet i 2020 vil vi derimot skille mellom de som er født i utlandet og de som er født i Norge, som en indikasjon på betydningen av eksponering for det norske samfunnet og utdanningssystemet.

I kapittel seks presenterer vi funnene fra den multivariate analysen av sammenhengen mellom foreldrerestriksjoner og sosial kontroll i ungdomstiden på den ene siden og integreringsutfall i overgangen til voksenlivet på den andre. Her bruker vi informasjon fra de samme registrene som i kapittel fem, men siden de her er koblet på svarene fra surveyen inkluderer analysen bare de som har svart på den. Dette betyr at vi presenterer data om et noenlunde sammenfallende årskull ungdommer, men med to ulike utvalg. Hovedanalysene er basert på et «lite» utvalg fra Oslo og Akershus samt utvalgte skoler i Drammen, som vi bruker til analyser av foreldrerestriksjoner og sosial kontroll i kapittel 4, samt i de multivariate analysene av hvordan dette henger sammen med integreringsutfall i overgangen til voksenlivet i kapittel 6. I tillegg har vi et større landsdekkende utvalg som vi kun bruker til å beskrive de sentrale mønstrene med tanke på integreringsutfall i overgangen til voksenlivet i kapittel 5. Tabell 1 gir en oversikt over de to datakildene, fordelt på gruppene vi bruker i analysene.

Tabell 1 Beskrivelse av utvalgene: regionale kategorier og største landgrupper

Regional/nasjonal gruppe, Etter foreldres fødeland	Største landgrupper	Respondenter CILS-NOR 2016	Enheter registerdata 2020	
			Utenlands- fødte	Norsk- fødte
Norge	Norge	4 726		150 780
Norden	Sverige, Danmark	391	1071	217
Vest Europa m.m.	Tyskland, England, USA	436	2851	204
Øst- og Sentral-Europa	Polen, Russland, Litauen	213	5298	173
Balkan med eks-Jugoslavia	Kosovo, Bosnia-Herzegovina	137	902	946
Latin-Amerika	Chile, Brasil, Jamaica	106	569	239
Pakistan	Pakistan	281	357	1464
Midtøsten og Nord-Afrika	Irak, Afghanistan, Iran, Tyrkia, Marokko	511	5973	2032
Somalia	Somalia	169	2029	535
Afrika sør for Sahara	Eritrea, Etiopia, Gambia, Ghana	169	3204	432
Sør-Asia	Sri Lanka, India	228	309	1181
Øst- og Sørøst-Asia	Vietnam, Filippinene, Thailand	260	2401	1270
Total		7627	24 977	159 473

Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway og SSB Mikrodata

3.2 Indikatorer og analysemodell

De primære utfallene vi skal se på er sosioøkonomiske utfall i overgangen til voksenlivet ved 21 til 22 års alder. De avhengige variablene vil være om man:

- har fullført videregående skole
- er tatt opp i høyere utdanning
- står utenfor både arbeidslivet og høyere utdanning
- mottar sosialhjelp
- er gift
- har fått barn

De uavhengige variablene består av to dikotome variabler som indikerer ulike sider ved foreldres sosiale kontroll. Denne informasjonen er basert på spørreundersøkelsen som ble gjennomført våren 2016 da respondentene gikk i første klasse på videregående skole i skoleåret 2015/16. I undersøkelsen ba vi respondentene vurdere fem påstander som beskrev ulike typer foreldrekontroll. De to første utsagnene beskriver sosial kontroll i form av *involvering* i betydningen at foreldre vil vite hvor man er og hvem man er sammen med:

- «Foreldrene mine vil alltid vite hvor jeg er»
- «Foreldrene mine vil alltid vite hvem jeg er sammen med»

De tre neste utsagnene indikerer sosial kontroll i form av strenge *restriksjoner* i ungdommenes sosiale liv, ved at man ikke får lov til å delta i sosiale aktiviteter.

- «Jeg får sjelden lov til å være sammen med venner på fritiden»
- «Jeg får sjelden være med på klassefester, bursdager og liknende»
- «Foreldrene mine vil ikke at jeg skal være sammen med noen av det motsatte kjønn på fritiden uten at voksne passer på»

Elevene ble deretter spurt i hvilken grad disse utsagnene stemte for dem selv, med svaralternativene «Stemmer veldig godt», «Stemmer ganske godt», «Stemmer ganske dårlig», og «Stemmer veldig dårlig». I kapittel 4 presenterer vi en deskriptiv analyse av svarfordelingen i ulike grupper av ungdommer. Som vi skal se er den typen tett foreldreinvolvering som de første to utsagnene indikerer svært utbredt, mens restriksjonene som de tre siste indikerer, er langt mindre utbredt. For de multivariate analysene i kapittel 6, der vi skal undersøke hvordan sosial kontroll i ungdomstiden er forbundet med utfall i overgangen til voksenlivet, har vi laget to dikotome variabler. Den første er laget for å fange opp graden av sosial kontroll i form av *foreldreinvolvering* i ungdomstiden, basert hvorvidt man oppga at minst et av de to første utsagnene stemte veldig eller ganske dårlig for deres situasjon. Den andre variabelen er laget for å fange opp de som opplevde restriksjoner på sitt sosiale liv fra sine foreldre i ungdomstiden, basert på om minst ett av de tre siste utsagnene stemte veldig eller ganske godt for dem.

For å utelukke at sammenhengen vi finner mellom de ulike formene for sosial kontroll i ungdomstiden og senere utfall skyldes bakenforliggende forhold som elevenes evner og ressurser eller ulike barrierer de møter i samfunnet, som både kan påvirke sannsynligheten for ulike typer sosial kontroll og utfall i overgangen til voksenlivet, har vi kontrollert for karakterer i form av grunnskolepoeng og hvorvidt de har innvandrerbakgrunn eller ikke. Den enkeltes karaktersnitt har avgjørende betydning for hvordan man lykkes videre i utdanningssystemet og kan skyldes forskjeller i evner og ressurser som ikke nødvendigvis er forbundet med sosial kontroll. Videre vil det å ha innvandrerbakgrunn ofte være forbundet med andre sosiale barrierer som påvirker utfall i utdanning og arbeid. I tillegg gjennomfører vi separate analyser for gutter og jenter ettersom sosial kontroll kan tenkes å ha ulike konsekvenser avhengig av kjønn.

4 Sosial kontroll i ungdomstiden

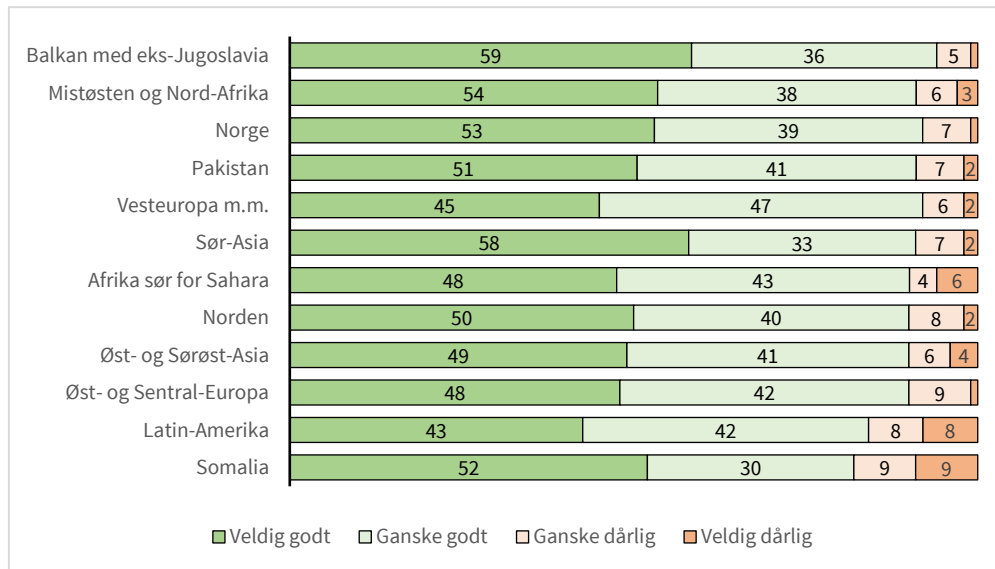
Analysene i dette notatet bygger blant annet på funn fra kvalitative intervjuer med foreldre fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka, i *Rapporten Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll* (Friberg & Bjørnset, 2019, se også Friberg, 2019). Foreldrene i denne studien fortalte hvordan de opplevde utfordringene ved å oppdra barn og unge i Norge. Deres historier illustrerte en tosidig bekymring. På den ene siden hadde noen foreldre et sterkt ønske om å bevare en tradisjonell familieorganisering og var opptatt av å beskytte familiens ære. De fryktet norsk ungdomskultur og særlig døtrenes kyskheter og gode rykte, og de la derfor strenge restriksjoner på barnas sosiale liv. På den andre siden fortalte mange om hvor vanskelig det kunne være å følge opp ungdommens sosiale liv og utøve sosial kontroll på en god måte. Mange opplevde at deres tradisjonelle verktøy for oppdragelse ikke fungerte eller var tilgjengelige i Norge. Samtidig hadde de lite kunnskap og forståelse for de sosiale arenaene der deres ungdommer ferdes. Språkproblemer og manglende kulturforståelse gjorde det nesten umulig å følge opp de unges liv utenfor hjemmet, og mange opplevde at barna deres enkelt kunne lure og manipulere dem. Mange av de mest bekymringsfulle historiene foreldrene fortalte handlet ikke om overdreven streng sosial kontroll, men om fravær av sosial kontroll. Bekymringene kunne være knyttet til kjæresten og alkohol – noe mange i Norge vil anse som en naturlig og sunn del av ungdomstiden. Men vel så ofte var det knyttet til bekymring over skulking fra skolen, ulovlige rusmidler eller involvering i annen kriminalitet.

I dette kapitlet vil vi presentere en deskriptiv analyse av ungdommens svar på spørsmålene om foreldrenes sosiale kontroll i ungdomstiden fordelt på ulike landgrupper. For å fange opp dualiteten i foreldres bekymringer rundt sosial kontroll deler vi presentasjonen i to. Først vil vi beskrive ungdommens svar på spørsmålene om sosial kontroll i form av *foreldreinvolvering*. Deretter vil vi presentere svarene på spørsmålene om *foreldrerestriksjoner*.

4.1 Sosial kontroll i form av foreldreinvolvering

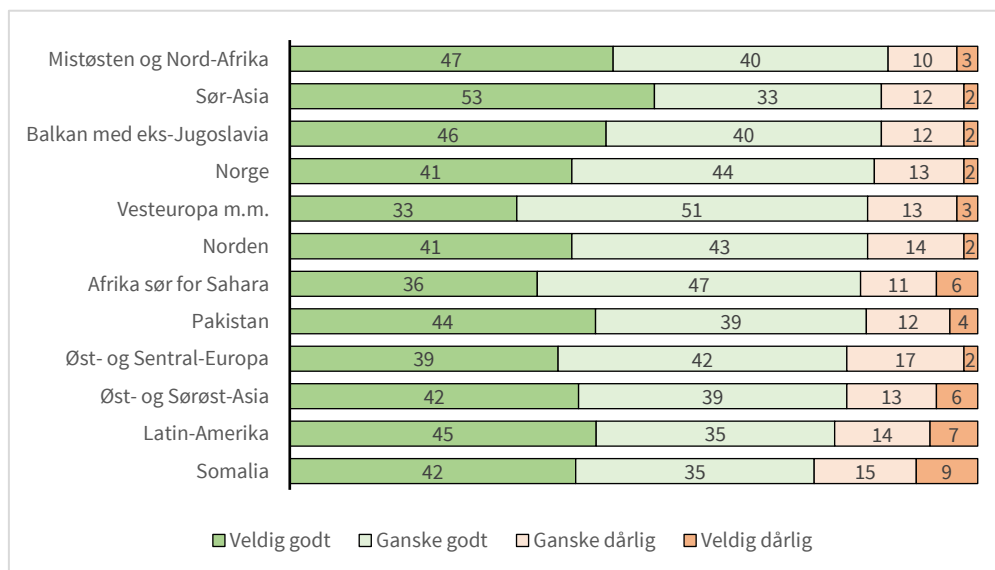
De to første utsagnene –at foreldre vil vite hvor man er og hvem man er sammen med – sier noe om hvor tett involvert foreldrene er i ungdommens sosiale liv. På tidspunktet da spørreundersøkelsen ble gjennomført var det store flertallet av respondentene 16 eller 17 år gamle, og det er ikke uvanlig at foreldre til en viss grad følger med på sine barns bevegelser i denne alderen, noe ungdommens svar også bekrefter. Figur 1 og 2 viser svarfordelingen på disse to utsagnene fordelt på foreldres fødeland. Her har vi ikke skilt mellom gutter og jenter.

Figur 1 Hvor godt stemmer følgende påstand for deg? «Foreldrene mine vil alltid vite hvor jeg er». Svar etter foreldres fødeland/region. Prosent (n = 6545).



Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Figur 2 Hvor godt stemmer følgende påstand for deg? «Foreldrene mine vil alltid vite hvem jeg er sammen med». Svar etter foreldres fødeland/region. Prosent (n = 6543).



Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

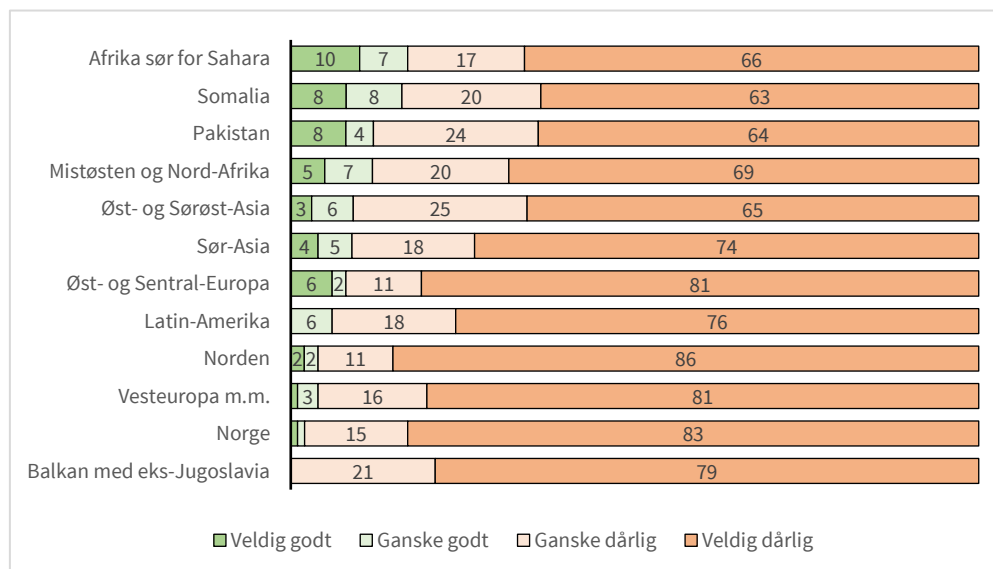
Svarene viser at tett foreldreinvolvering er utbredt i alle grupper. Som vi ser av begge figurene svarer det store flertallet av ungdommer at begge disse utsagnene stemmer enten veldig eller ganske godt for dem. På begge utsagnene ser vi at 40-50 prosent i nesten alle gruppene oppgir at utsagnene stemmer veldig godt, mens flertallet av de resterende oppgir at det stemmer ganske godt. For begge utsagnene er det imidlertid et ikke ubetydelig mindretall som oppgir at det enten stemmer ganske eller veldig dårlig Dette kan tolkes som en indikasjon på fravær av sosial kontroll i form av tett foreldreinvolvering. Blant ungdommene i majoritetsbefolkningen er det for eksempel 8 prosent som oppgir at det stemmer dårlig at foreldrene alltid vil vite hvor de er

mens 15 prosent oppgir at det stemmer dårlig at foreldrene alltid vil vite hvem de er sammen med. I enkelte grupper unge med innvandrerbakgrunn er det imidlertid litt flere som oppgir at dette ikke stemmer. Dette gjelder blant annet unge med foreldre fra Somalia og Latin-Amerika, hvor henholdsvis 18 og 16 prosent oppgir at det stemmer dårlig at foreldrene alltid vil vite hvor de, og henholdsvis 24 og 21 prosent oppgir at det stemmer dårlig at foreldrene alltid vil vite hvem de er sammen med. Fra tidligere vet vi at dette er grupper hvor mange unge vokser opp uten begge foreldre. Blant unge med somalisk bakgrunn var det for eksempel i CILS-NOR undersøkelsen mer enn seks av ti som bodde med bare en forelder, mot under tre av ti i majoriteten (Friberg, 2019). I andre grupper unge med innvandrerbakgrunn er det derimot langt færre som oppgir at foreldrene ikke følger med på hvor de er og hvem de er sammen med.

4.2 Sosial kontroll i form av foreldrerestriksjoner

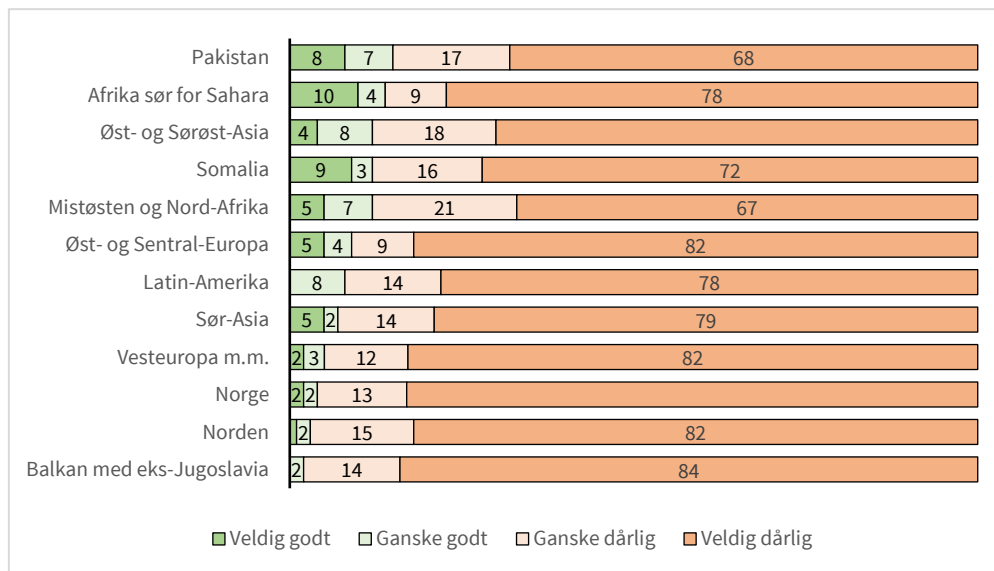
De tre neste utsagnene: om man sjelden får lov til å være sammen med venner, ikke får være med på klassefester, bursdager og liknende, eller at foreldrene ikke vil at man skal være sammen med noen av det motsatte kjønn uten voksenoppsyn, indikerer en annen type sosial kontroll, i form av restriksjoner på sosialt liv. Alt dette må kunne sies å være del av en normal ungdomstid i dagens Norge. Slike begrensninger *kan* være i strid med barn og unges rettigheter i henhold til Barnekonvensjonen og norsk lov, som slår fast at unge i denne alderen har rett til privatliv og sosial deltakelse. Når ungdom oppgir at disse utsagnene stemmer for deres situasjon, kan dette altså tolkes som indikasjoner på at de er utsatt for en form for sosial kontroll som likner det som i politiske dokumenter omtales som negativ sosial kontroll. Figur 3, 4 og 5 viser ungdommenes svar på spørsmålene om disse utsagnene stemmer for deres situasjon, fordelt på foreldrenes region- og landbakgrunn.

Figur 3 Hvor godt stemmer følgende påstand for deg? «Jeg får sjelden lov til å være sammen med venner på fritiden». Svar etter foreldres fødeland/region. Prosent (n = 6463).



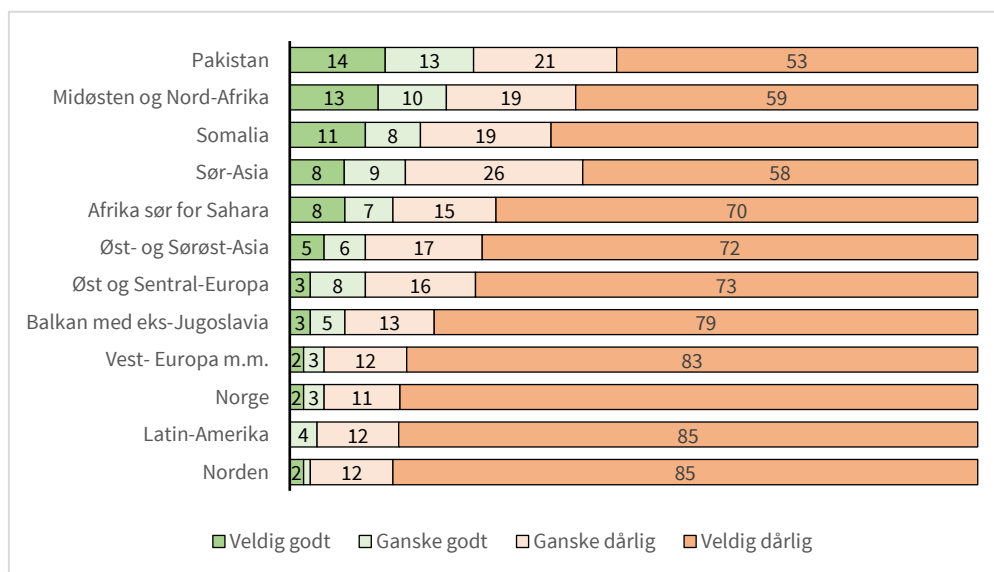
Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Figur 4 Hvor godt stemmer følgende påstand for deg? «Jeg får sjelden være med på klassefester, bursdager og liknende». Svar etter foreldres fødeland/region. Prosent (n = 6417).



Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Figur 5 Hvor godt stemmer følgende påstand for deg? «Foreldrene mine vil ikke at jeg skal være sammen med noen av det motsatte kjønn på fritiden, uten at det er voksne til stede». Svar etter foreldres fødeland/region. Prosent (n = 6291).



Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Når vi ser på ungdommenes vurderinger av disse tre utsagnene fordelt på ulike grupper etter foreldres fødeland og -region kommer et tydelig mønster til syne. Blant unge uten innvandrerbakgrunn er det svært få – henholdsvis fire, seks og fem prosent – som oppgir at de stemmer ganske eller veldig godt for deres situasjon. Det samme gjelder ungdom i mange innvandrergupper.

I enkelte grupper ungdom med innvandrereforeldre er det derimot litt flere som oppgir at disse utsagnene stemmer ganske eller veldig godt for dem – selv om flertallet også i disse gruppene oppgir at utsagnene stemmer dårlig. Blant unge med foreldre fra Somalia er det for eksempel 18 prosent som oppgir at det stemmer veldig

eller ganske godt at de sjelden får lov til å være sammen med venner på fritiden. Blant unge med foreldre fra Afrika sør for Sahara (utenom Somalia) er det også 18 prosent som oppgir at det stemmer veldig eller ganske godt at de sjelden får være med på klassefester, bursdager og liknende. Blant unge med foreldre fra Pakistan er det 22 prosent som oppgir at det stemmer veldig eller ganske godt at foreldrene deres ikke vil at de skal være sammen med noen av det motsatte kjønn på fritiden uten at det er voksne til stede.

Selv om det er snakk om et mindretall i alle grupper er det altså noen som skiller seg ut ved at dette gjelder betydelig flere enn i majoriteten. Spørsmålene fanger opp litt ulike typer av begrensninger som kan ha litt ulik motivasjon. Mens det å ikke omgås noen av motsatt kjønn gjerne er knyttet til religiøsitet og normer for kyskhhet og ærbarhet, kan det å ikke få gå i bursdager og lignende i større grad handle om økonomisk utenforskap og sosiale barrierer knyttet til språk og identitet. Litt avhengig av hvilket spørsmål det er snakk om, svarer imidlertid unge med bakgrunn fra Pakistan, Midtøsten og Nord-Afrika, Somalia, Afrika sør for Sahara, Øst-Europa og Asia litt oftere enn andre grupper at disse utsagnene stemmer for deres situasjon.

I figurene over har vi ikke skilt mellom gutter og jenter. Med unntak av det siste spørsmålet er det små forskjeller etter kjønn. Når det gjelder utsagnet om at foreldrene ikke vil at de skal være sammen med noen av det motsatte kjønn på fritiden uten at det er voksne til stede, ser vi derimot at det er flere jenter enn gutter som sier at dette stemmer for dem. Fra tidligere analyser basert på den samme spørreundersøkelsen vet vi at unge som er født i Norge er mindre utsatt for negativ sosial kontroll enn unge som selv har innvandret, og unge med gode karakterer i skolen er litt mindre utsatt enn unge med svake karakterer. Foreldrenes utdanning har også litt å si, mens religion og kultur synes å være mer avgjørende. Unge som oppgir at foreldrene enten er svært religiøse eller at foreldrene er svært opptatt av å ivareta hjemlandets kultur, er mer utsatt for denne typen foreldrerestriksjoner (se Friberg & Bjørnset, 2019; Friberg, 2019).

5 Mønstre for integrasjon i overgangen til voksenlivet

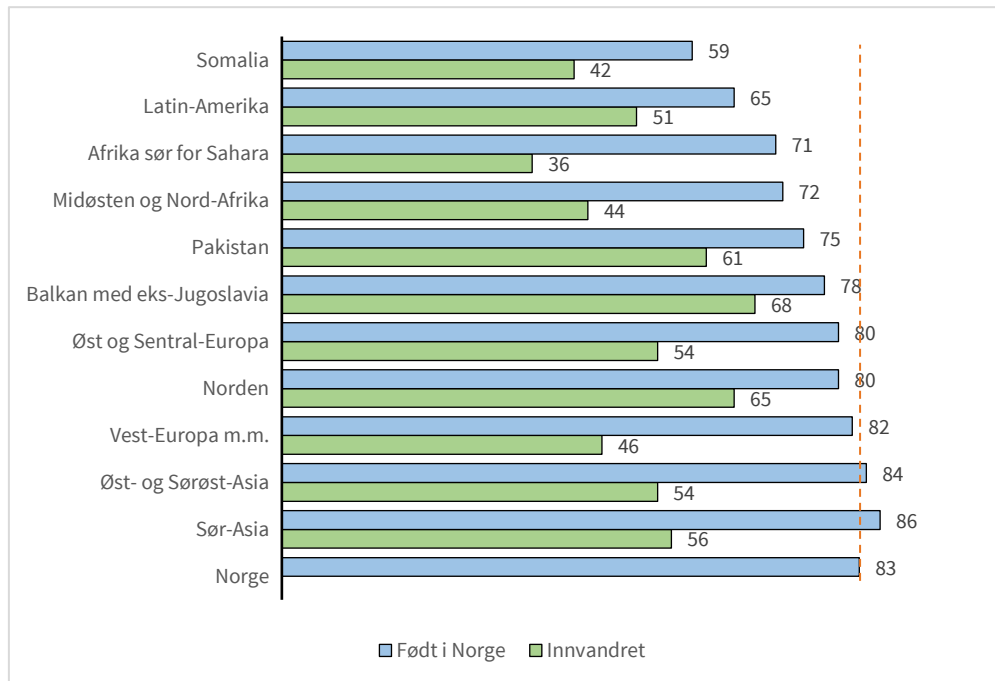
Før vi presenterer vår analyse av hvordan sosial kontroll og foreldrerestriksjoner henger sammen med integreringsutfall i overgangen til voksenlivet vil vi gi en bred oversikt over hvordan det faktisk går med ulike grupper unge med innvandrerbakgrunn når de er 21–22 år gamle, langs de sentrale variablene vi vil bruke i analysen.³ Utfallene vi skal se nærmere på er:

- Om de har gjennomført videregående skole
- Om de er tatt opp som studenter i høyere utdanning
- Om de verken er registrert i arbeid eller i høyere utdanning
- Om de har mottatt sosialhjelp i løpet av det foregående året
- Om de er gift
- Om de har fått barn

Til sammen kan disse variablene gi en indikasjon på hvordan ungdommene klarer seg i utdanningssystemet, og risiko for negative utfall i overgangen til voksenlivet. Her må det understrekes at disse utfallene i seg selv ikke nødvendigvis er indikasjoner på manglende integrering eller sosiale problemer. Mange klarer seg helt fint uten å ha fullført videregående skole tidlig i 20-årene, og 21–22 åringer kan ha gode grunner til å ikke være under høyere utdanning eller sysselsatt. Noen tar opp fag eller driver med ulike typer kurs, mens andre tar et friår. Å motta sosialhjelp som ung er heller ikke nødvendigvis et uttrykk for at noe har gått galt – tvert imot kan sosialhjelp være det som skal til for å hjelpe unge over en kneik når man ikke kan få hjelp fra foreldrene. Tidlige ekteskap og barnefødsler er selvsagt heller ikke negative integreringsutfall i seg selv, men høye andeler tidlige ekteskap og barnefødsler innenfor enkelte grupper kan være et tegn på forventninger, press eller tvang knyttet til familieetablering. Disse variablene kan til sammen gi en indikasjon på hvordan det går med ulike grupper i overgangen til voksenlivet. Utover forskjeller etter land- og regionbakgrunn, vil vi her skille mellom unge som selv har innvandret og barn av innvandrere. Merk at vi viser tall basert på registerdata for hele populasjonen av ungdommer i denne kohorten, ikke bare for utvalget i spørreundersøkelsen. Figur 6 viser andel som har gjennomført videregående skole ved 21–22 års alder, mens figur 7 viser andel som er tatt opp i høyere utdanning. Figur 8 viser andelen som befinner seg utenfor både arbeidsliv og høyere utdanning, mens figur 9 viser andelen som mottok sosialhjelp i løpet av foregående år. De stiplede linjene i figurene markerer verdiene i populasjonen uten innvandrerbakgrunn og skal gjøre det lettere å sammenlikne de ulike gruppene med innvandrerbakgrunn med majoritetsbefolkningen.

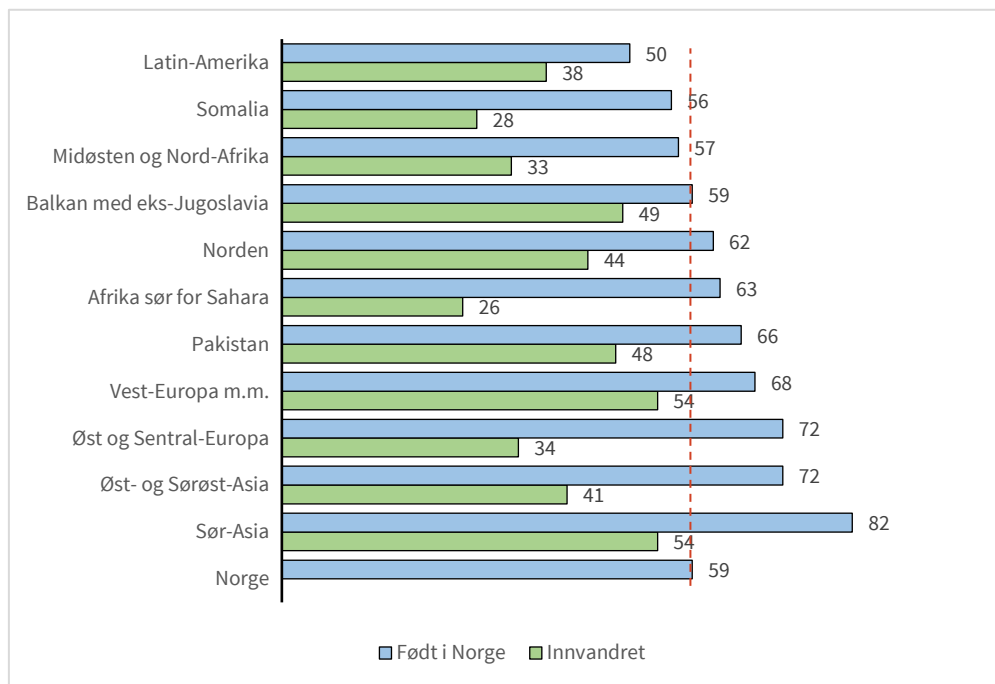
³ Dette kapittelet trekker på funn som også er publisert i Friberg & Sterri (2023).

Figur 6 Andel som har fullført videregående skole ved 21–22 års alder, etter egen innvandringsstatus og foreldres fødeland- og region. Prosent (N = 33 670)



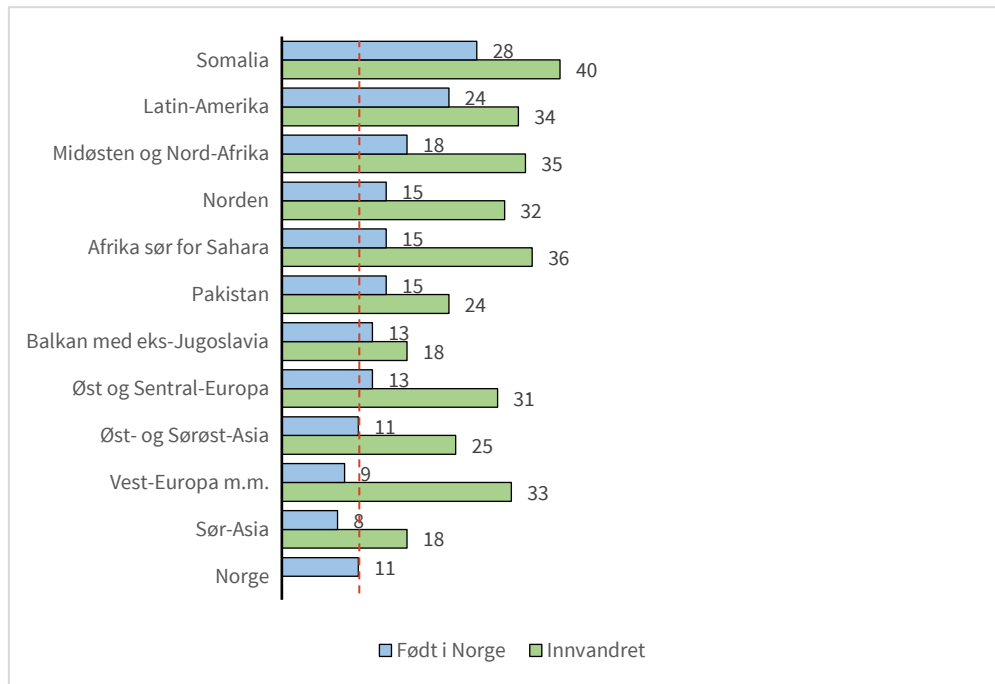
Kilde: SSB Mikrodata

Figur 7 Andel som er tatt opp i høyere utdanning ved 21–22 års alder, etter egen innvandringsstatus og foreldres fødeland og -region. Prosent (N = 33 670)



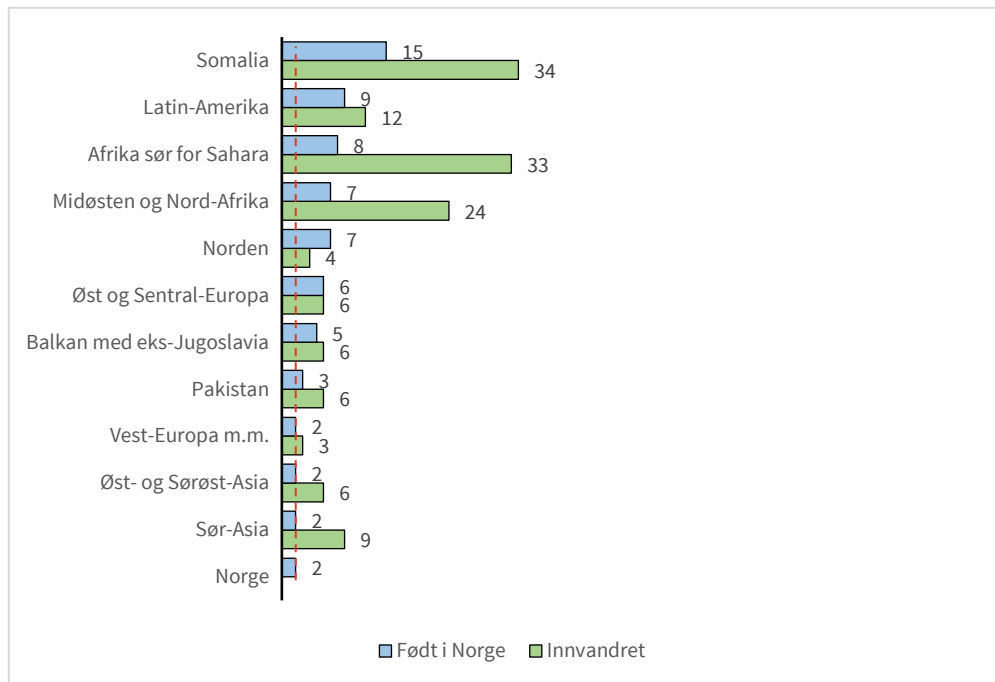
Kilde: SSB Mikrodata

Figur 8 Andel som verken er i jobb eller i høyere utdanning ved 21–22 års alder, etter egen innvandringsstatus og foreldres fødeland- og region. Prosent (N = 33 670)



Kilde: SSB Mikrodata

Figur 9 Andel som har mottatt sosialhjelp i løpet av foregående år ved 21–22 års alder, etter egen innvandringsstatus og foreldres fødeland- og region. Prosent (N = 33 670)



Kilde: SSB Mikrodata

Figurene viser fordelingen etter landbakgrunn og generasjonsstatus for de fire utfallsvariablene vi skal se nærmere på. Før vi presenterer analysen av hvordan disse utfallene henger sammen med sosial kontroll og foreldrerestriksjoner i ungdomstiden vil vi

imidlertid gi en beskrivelse av hva disse figurene sier om de generelle mønstrene for sosial mobilitet og integrasjon blant unge med innvandrerbakgrunn.

Hvis vi ser på figurene under ett ser vi at de først og fremst viser en betydelig grad av *oppheving*. Mens unge som selv har innvandret henger etter sine jevnaldrende når det gjelder fullføring av videregående skole og opptak i høyere utdanning, er bildet ganske annerledes for de som er født i Norge. Norskfødte barn av innvandrere i de fleste gruppene fullfører videregående skole i *nesten* like stor grad som unge med majoritetsbakgrunn, selv om enkelte grupper fortsatt henger etter også blant de norskfødte. Når det gjelder opptak i høyere utdanning er tegnene til oppheving enda tydeligere. De fleste grupper barn av innvandrere er faktisk *overrepresentert* i opptak til høyere utdanning sammenliknet med unge uten innvandrerbakgrunn. Også i de gruppene som henger mest etter langs alle indikatorer – som unge med bakgrunn fra Somalia og Midtøsten – er det tydelige tegn til oppheving, ved at et klart flertall av de norskfødte har fullført videregående skole og andelene som er tatt opp i høyere utdanning er tilnærmet lik jevnaldrende uten innvandrerbakgrunn. Hvis vi tar hensyn til foreldres utdanning, så blir denne opphevingen enda tydeligere ettersom mange barn av innvandrere fra Afrika og Asia lykkes i utdanningssystemet til tross for at disse gruppene i gjennomsnitt har langt færre utdanningsressurser i hjemmet (se Friberg & Sterri, 2023 for detaljer).

Tallene viser imidlertid også klare tegn til *polarisering*. Barn av mange grupper innvandrere er overrepresentert ikke bare i høyere utdanning, men også i frafallsstatistikken, blant de som verken er sysselsatt eller i høyere utdanning, og blant de som mottar sosialhjelp. Samtidig er det færre unge med innvandrerforeldre som går ut i arbeidslivet etter fullført videregående skole. Denne polariseringen skyldes dels at noen grupper er overrepresentert i «toppen», mens andre grupper er overrepresentert i «bunnen», men polariseringen gjelder også *innad* i flere grupper.

Analysene tyder også på at enkelte grupper barn av innvandrere løper noe større *risiko for negative utfall* i overgangen til voksenlivet. Unge med innvandrerbakgrunn er overrepresentert blant dem som befinner seg utenfor både arbeidsliv og høyere utdanning i begynnelsen av 20-årene, så vel som i andelen som mottar sosialhjelp. Også her er det verdt å merke seg de store forskjellene mellom unge som selv har innvandret og norskfødte barn av innvandrere. Blant innvandrere er det mange grupper som er tydelig overrepresentert blant de utenfor jobb og høyere utdanning⁴. For norskfødte barn av innvandrere er det bare de med bakgrunn fra Somalia og Latin-Amerika og til en viss grad Midtøsten og Nord-Afrika som i større grad befinner seg utenfor arbeid eller utdanning enn personer uten innvandrerbakgrunn, og selv da i betydelig mindre grad enn innvandrere. Dette mønsteret er enda mer tydelig når vi ser på andelen som har mottatt sosialhjelp i løpet av året. Her er det bare noen få grupper som er tydelig overrepresentert også blant de som selv har innvandret, nemlig unge med bakgrunn fra Latin-Amerika, Somalia, Midtøsten og Nord-Afrika, samt Afrika Sør for Sahara. Blant norskfødte i de samme gruppene er det også en viss overrepresentasjon i andelen som har mottatt sosialhjelp, men denne er betydelig lavere enn for de som selv har innvandret. I de andre gruppene unge med innvandrerbakgrunn er det små forskjeller fra majoriteten i andel som mottar sosialhjelp.

Til sist ser vi at det er *store kjønnsforskjeller* i overgang til utdanning og arbeidsliv blant barn av innvandrere. Dette gjelder særlig i de gruppene som henger etter. Tabell 2 og 3 viser de samme utfallsvariablene som i figurene over, men bare for norskfødte

⁴ For EU/EØS- innvandrere, Norden, Vest-Europa og Øst- og Sentral-Europa, kan tallene være misvisende fordi en betydelig andel oppholder seg i utlandet uten å registrere utvandring

barn av innvandrere, og fordelt etter kjønn. Kolonnen ved siden av viser differansen i prosentpoeng mellom gutter og jenter, der pluss-verdier viser at jenter er overrepresentert, mens minus-verdier angir at gutter er overrepresentert. Tabell 2 – som viser indikasjoner på suksess i utdanning – viser at guttene i mange grupper har langt mindre sannsynlighet for å fullføre videregående skole enn jentene, og det er langt færre gutter som er tatt opp i høyere utdanning. Tabell 3 som viser indikasjoner på risiko for negative utfall i overgangen til voksenlivet, viser at det også er mange flere gutter som verken er i jobb eller utdanning og at det er flest gutter som mottar sosialhjelp. Kjønnforskjellene er størst blant unge med foreldre fra Pakistan, Midtøsten, Somalia og Afrika Sør for Sahara.

Tabell 2 Indikasjoner på oppadstigende mobilitet ved 21–22 års alder, etter kjønn og foreldres fødeland- og region. Norskfødte barn av innvandrere. Prosent (N = 8693)

	Fullført videregående skole			Tatt opp i høyere utdanning		
	Gutter	Jenter	Differanse	Gutter	Jenter	Differanse
Norge	80	85	+5	48	71	+23
Norden	81	77	-4	61	57	-4
Vest-Europa m.m.	73	88	+15	56	84	+28
Øst- og Sentral-Europa	77	78	+1	60	73	+13
Balkan med eks-Jugoslavia	71	84	+13	52	65	+13
Latin-Amerika	55	65	+10	35	60	+15
Pakistan	69	82	+13	60	74	+14
Midtøsten og Nord-Afrika	65	78	+13	50	65	+15
Somalia	49	72	+23	45	66	+21
Afrika sør for Sahara	61	84	+23	51	78	+27
Sør-Asia	83	90	+7	76	88	+12
Øst- og Sørøst-Asia	79	88	+9	65	80	+15

Kilde: SSB Mikrodata

Tabell 3 Indikasjoner på risiko for negative utfall ved 21–22 års alder, etter kjønn og foreldres fødeland- og region. Norskfødte barn av innvandrere. Prosent (N = 8693)

	Verken i jobb eller høyere utdanning			Mottok sosialhjelp i løpet av året		
	Gutter	Jenter	Differanse	Gutter	Jenter	Differanse
Norge	12	10	-2	4	4	0
Norden	9	11	+2	4	5	+1
Vest-Europa m.m.	8	10	+2	6	7	+1
Øst- og Sentral-Europa	24	12	-12	9	7	-2
Balkan med eks-Jugoslavia	15	12	-3	3	5	+2
Latin-Amerika	26	12	-14	11	2	-9
Pakistan	17	13	-4	4	3	-1
Midøsten og Nord-Afrika	20	16	-4	9	6	-3
Somalia	37	17	-20	19	11	-8
Afrika sør for Sahara	18	11	-7	11	3	-8
Sør-Asia	10	6	-4	3	1	-2
Øst- og Sørøst-Asia	14	5	-9	3	2	-1

Kilde: SSB Mikrodata

Kjønnsforskjellene blant unge med innvandrerbakgrunn gjenspeiler kjønnsforskjeller vi finner i majoritetsbefolkningen. Blant unge uten innvandrerbakgrunn er det for eksempel bare 48 prosent av guttene som er tatt opp i høyere utdanning mot 71 prosent av jentene. Vi finner imidlertid ingen tilsvarende kjønnsforskjeller i majoriteten når det gjelder frafall i videregående skole, andel utenfor jobb og utdanning, eller i andelen som mottar sosialhjelp. I stedet ser vi at unge majoritetsgutter i langt større grad enn majoritetsjenter går inn i arbeidslivet – gjerne etter å ha tatt yrkesfaglig utdanning. Mens kjønnsforskjellene i majoriteten grovt sett handler om at jenter begynner å studere mens guttene begynner å jobbe, består kjønnsforskjellene i de mest utsatte innvandrergruppene av at jentene begynner å studere mens i hvert fall en del av guttene risikerer å falle utenfor.

Når vi ser på andelen som er gift og/eller har barn ved inngangen til 20-årene, ser vi at dette gjelder de aller færreste i alle grupper. Det gjelder imidlertid litt flere etterkommere etter innvandrere fra Midtøsten og Nord-Afrika og Pakistan, og til dels Øst-Europa og Balkan. Ikke overraskende finner vi også betydelige kjønnsforskjeller her, ved at det i hovedsak gjelder jenter. Unntaket er en relativt stor andel gutter med Østeuropeisk bakgrunn registrert med barn, men dette er snakk om en svært liten gruppe når vi avgrenser til norskfødte etterkommere.

Tabell 4 Andel som er gift og som har barn ved 20-22 års alder, etter kjønn og foreldres fødeland- og region. Kun norskfødte barn av innvandrere. Prosent (N = 8693)

	Jenter		Gutter	
	Har barn	Er gift	Har barn	Er gift
Norge	-	1	-	1
Norden	-	-	-	-
Vest-Europa m.m.	-	-	-	-
Øst og Sentral-Europa	-	7	12	-
Balkan med eks-Jugoslavia	3	4	-	-
Latin-Amerika	8	-	-	-
Pakistan	2	6	-	2
Midtøsten og Nord-Afrika	3	6	5	2
Somalia	3	-	-	-
Afrika sør for Sahara	-	-	-	-
Sør-Asia	1	1	-	-
Øst- og Sørøst-Asia	2	-	-	-

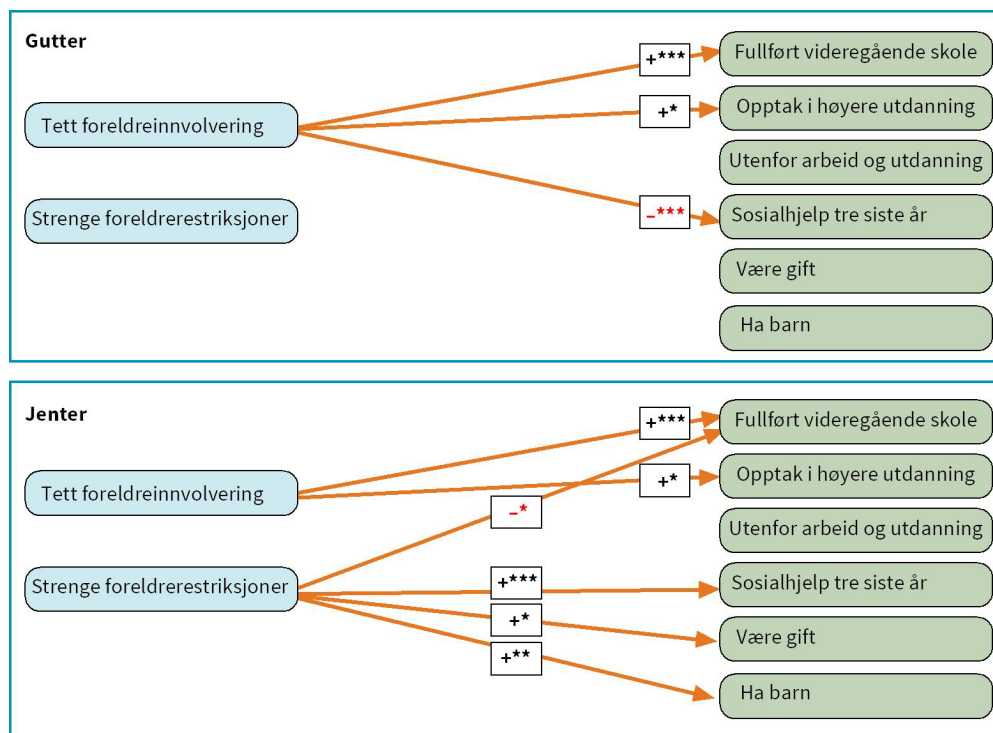
Kilde: SSB Mikrodata

Hovedbildet når det gjelder sosioøkonomiske integrasjon blant barn av innvandrernes er altså preget av *oppheving* i utdanningssystemet, *polarisering* i form av overrepresentasjon i overgang til høyere utdanning og i risiko for negative utfall, og kjønnsforskjeller ved at jentene opplever størst utdanningsmobilitet, mens guttene opplever mest riskoutfall. Disse mønstrene er viktige å ha med seg når vi i neste kapittel skal undersøke hvilken betydning ulike former for sosial kontroll i ungdomstiden har for integreringsutfall i overgangen til voksenlivet.

6 Integreringsutfall i overgangen til voksenlivet

Vi vil nå undersøke hvordan foreldreinvolvering og foreldrerestriksjoner i ungdomstiden påvirker integreringsutfall i overgangen til voksenlivet. Vi vil se på hvordan de ulike typene sosial kontroll er forbundet med sannsynligheten for at man har fullført videregående skole, er tatt opp i høyere utdanning, står utenfor både arbeidslivet og høyere utdanning, om man mottar sosialhjelp og om man er gift og om man har barn, når man er i begynnelsen av 20-årene. Vi har gjennomført en serie logistiske regresjoner, med hver av de seks utfallsvariablene som avhengige variabler. Som uavhengige variabler bruker vi de to indikatorene på graden av *foreldreinvolvering* og *foreldrerestriksjoner*. I tillegg kontrollerer vi for grunnskolepoeng og innvandrerbakgrunn. Regresjonstabellene er lagt ved i et eget appendiks på side xx, men figur 10 gir en forenklet oppsummering av resultatene. Figuren viser hvordan de to uavhengige variablene – tett foreldreinvolvering og strenge foreldrerestriksjoner i ungdomstiden – påvirker hver av de seks ulike utfallene i begynnelsen av 20-årene. De røde pilene markerer signifikante sammenhenger mellom variablene (antall stjerner bak koeffisientene angir om den statistiske effekten er signifikant med sikkerhet på 0.90*, 0.95** eller 0.99***).

Figur 10 Logistisk regresjonsmodell. Sannsynligheten for ulike utfall i overgang til voksenlivet, etter kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll i ungdomstiden. (n = 5604)



Kontrollvariabler: Grunnskolepoeng og innvandrerbakgrunn

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Resultatene viser at sosial kontroll i ungdomstiden har en tydelig sammenheng med flere av utfallene i overgangen til voksenlivet, men at disse er litt ulike for gutter og jenter. For gutter ser vi at tett *foreldreinvolvering* har en tydelig positiv effekt. De guttene som oppgir at utsagnene «foreldrene mine vil alltid vite hvor jeg er» og «foreldrene mine vil alltid vite hvem jeg er sammen med» stemmer veldig eller ganske godt, har i gjennomsnitt mer enn 8 prosentpoeng høyere sannsynlighet for å ha fullført videregående skole (87 mot 79 %) og om lag 5 prosentpoeng høyere sannsynlighet for å være tatt opp i høyere utdanning (62 mot 57 %), enn de som oppgir at det ikke stemmer, etter kontroll for innvandrerbakgrunn og grunnskolepoeng. Videre har de i snitt om lag dobbelt så stor sannsynlighet for å ha mottatt sosialhjelp (5 mot 2,5 %, etter kontroll for innvandrerbakgrunn og grunnskolepoeng). At tett foreldreinvolvering i ungdomstiden for gutter har en såpass sterk sammenheng med senere integreringsutfall er viktig å merke seg, ettersom enkelte av de gruppene som henger mest etter i utdanning og arbeidsliv – det gjelder for eksempel gutter med somalisk og gutter med latinamerikansk bakgrunn – også er de gruppene der flest rapporterer om lite foreldreinvolvering og oppfølging sammenliknet både med majoritetsgutter og gutter med anen innvandrerbakgrunn. Dette er også grupper hvor høy andel vokser opp med bare en forelder. Samtidig er det verdt å merke seg at for gutter har strenge foreldrerestriksjoner ingen signifikant sammenheng med noen av våre utfallsvariabler, verken i positiv eller negativ retning.

For jenter er det annerledes. Riktig nok ser vi at foreldreinvolvering har en positiv effekt også for jenter – om enn litt svakere enn for gutter. Jenter som oppgir at utsagnene «foreldrene mine vil alltid vite hvor jeg er» og «foreldrene mine vil alltid vite hvem jeg er sammen med» stemmer veldig eller ganske godt for dem, har i snitt om lag 6 prosentpoeng høyere sannsynlighet for å ha fullført videregående skole (93 mot 87 %) og om lag 4 prosentpoeng høyere sannsynlighet for å være tatt opp i høyere utdanning (78 mot 74 %), enn de som oppgir at det ikke stemmer, etter kontroll for innvandrerbakgrunn og grunnskolepoeng. Blant jenter finner vi imidlertid ingen signifikant sammenheng mellom tett foreldreinvolvering i ungdomstiden og sannsynlighet for å ha mottatt sosialhjelp i begynnelsen av 20-årene. For jenter har derimot den andre typen sosial kontroll – i form av strenge restriksjoner på sosiale aktiviteter – en tydelig negativ effekt for senere integreringsutfall, så vel som på ekteskap og barnefødsler. Jenter som oppgir at minst ett av utsagnene «Jeg får sjelden lov til å være sammen med venner på fritiden», «Jeg får sjelden være med på klassefester, bursdager og liknende», eller «Foreldrene mine vil ikke at jeg skal være sammen med noen av det motsatte kjønn på fritiden uten at voksne passer på», stemte for deres situasjon hadde i gjennomsnitt 3 prosentpoeng lavere sannsynlighet for å ha fullført videregående skole (90 mot 93 %), etter kontroll for innvandrerbakgrunn og grunnskolekarakterer. De som oppgir strenge foreldrerestriksjoner, har også om lag dobbelt så høy sannsynlighet for å ha mottatt sosialhjelp. Videre finner vi at strenge restriksjoner i ungdomstiden henger tett sammen med tidlig familieetablering for jenter. Jenter som oppga at de opplevde strenge sosiale restriksjoner i første klasse på videregående skole hadde mer enn dobbelt så høy sannsynlighet både for å være gift og for å ha født barn ved 20–21 års alder.

7 Avslutning

Vi innledet denne rapporten med å spørre hvilken betydning sosial kontroll i ungdomstiden har for senere integreringsutfall. Bakgrunnen for å stille dette spørsmålet er knyttet til bekymringen for såkalt negativ sosial kontroll innenfor enkelte etniske og religiøse minoritetsgrupper. Det er i dag bred enighet om at dette kan være et problem i seg selv, fordi det bryter med ungdoms rett til å leve et fritt og selvstendig liv. Om det også er et hinder for integrasjon på lengre sikt har ikke vært like opplagt. Forskningslitteraturen har bydd på ulike fortellinger om sosial kontroll i ungdomstiden, som peker i to ulike retninger. På den ene siden står fortellingen om mulighetene som finnes i det norske samfunnet og hvordan negativ sosial kontroll ødelegger for unges, og særlig jenters, mulighet til å benytte seg av dem. På den andre siden står fortellingen om ungdomstiden som full av fristelser og fallgruver, og om foreldre som ikke klarer å følge opp sine barn. Da er det lett å tenke seg at streng sosial kontroll kan bidra til at unge holder fokus på skole og utdanning, og unngår trøbbel.

Denne dualiteten gjenspeiles i mange innvandrede foreldres bekymringer knyttet til å oppdra barn og unge i Norge. Fra tidligere forskning vet vi at innvandrede foreldre opplever at det er vanskelig å følge opp barna sine både når det gjelder skole og sosiale fritidsaktiviteter, samtidig som de frykter hvordan barna blir påvirket av enkelte sider ved norsk ungdomskultur (Friberg & Bjørnset, 2019; Friberg 2019). Foreldre kan ha et ønske om å beskytte familiens ære og bevare en tradisjonell patriarkalsk familieorganisering gjennom strenge restriksjoner på helt ordinære fritidsaktiviteter og sosialt liv. Samtidig har mange en helt reell og legitim bekymring for manglende evne til å følge opp sine barn i skole og fritid, og for fravær av sosial kontroll i møte med rus og kriminalitet.

Sosial kontroll i form av veiledning og grensesetting er en helt sentral funksjon i sosialisering og oppdragelse av barn og unge, men det gir lite mening å bare snakke om grader av sosial kontroll. Om sosial kontroll bør omtales som legitim, eller om det faller inn under såkalt negativ sosial kontroll handler om hvilke normer man forsøker å håndheve, og hva slags verktøy og sanksjonsmidler man bruker for å håndheve dem – målt opp mot hvilke rettigheter barn og unge har i henhold til barnekonvensjonen og norsk lov. I dette notatet har vi forsøkt å skille mellom ulike typer sosial kontroll ved å fokusere henholdsvis *foreldreinvolvering* og *foreldrerestriksjoner*.

Når vi gjør dette skillet mellom involvering på den ene siden og restriksjoner på den andre, viser resultatene at både fortellingen om streng sosial kontroll som et hinder for integrasjon, og fortellingen om sosial kontroll som nødvendig og positivt for langsiktig integrasjon, har noe for seg. Både for mye og for lite sosial kontroll i ungdomstiden kan være forbundet med negative integreringsutfall i overgangen til voksenlivet. Lite sosial kontroll i form av manglende foreldreinvolvering – at foreldre i liten grad følger med på hvor ungdommene er og hvem de er sammen med – er forbundet med negative integreringsutfall. Eller for å snu på det: sosial kontroll i form av tett foreldreinvolvering er forbundet med positive integreringsutfall i form av høyere sannsynlighet både for å ha fullført videregående skole og å være tatt opp i høyere utdanning, og for gutter er det også forbundet med lavere sannsynlighet for å motta sosialhjelp. Denne positive effekten av sosial kontroll gjelder for ungdom generelt,

men det ser ut til å ha større betydning for gutter. Dette er betydningsfullt fordi vi samtidig vet at manglende foreldrekontroll ser ut til å være et litt større problem for gutter i innvandrergupper der mange vokser opp uten begge foreldre til stede, som for eksempel unge med bakgrunn fra Somalia og Latin-Amerika, som også er grupper der særlig guttene henger etter i utdanning og arbeidsliv.

Sosial kontroll i form av strenge restriksjoner i unges liv er derimot noe annet. Jenter som oppgir at foreldrene legger restriksjoner på deltakelse i bursdager og klassefester, mulighet til å være med venner, eller å delta på sosiale arenaer sammen med gutter i ungdomstiden, har lavere sannsynlighet for å fullføre videregående skole og høyere sannsynlighet for å motta sosialhjelp i overgangen til voksenlivet. Denne effekten ser ikke ut til å gjelde for gutter. Våre analyser kan ikke si noe om årsakene til denne kjønnsforskjellen, men det er naturlig å tenke seg at det henger sammen med at både motivasjonen for kontrollen som utøves – og kanskje også metodene den håndheves gjennom – kan være ulik for gutter og jenter. Kvalitative studier tyder for eksempel på at motivene for streng sosial kontroll med gutter oftere er forbundet med bekymring for rus og kriminalitet, mens streng sosial kontroll over jenter oftere er forbundet med bekymring for ære og seksualitet (Friberg & Bjørnset, 2019; Friberg 2019). Dette underbygges av vårt funn om at strenge restriksjoner i ungdomstiden for jenter også er forbundet med høyere sannsynlighet for tidlig ekteskap og barnefødsler.

Resultatene i denne undersøkelsen bør tolkes med en viss varsomhet. Som det kommer tydelig fram i våre analyser, er mønstrene for sosial mobilitet og integrasjon blant unge med innvandrerbakgrunn komplekse, og de kan være betinget av en rekke forhold som ikke handler om sosial kontroll, som for eksempel foreldres utdanning, botid, språk eller diskriminering. Videre er det klart at den typen enkle spørsmål som vi har stilt i denne surveyen ikke er egnet til å fange opp alle sider ved relasjonen mellom foreldre og barn. Resultatene viser imidlertid at foreldres sosiale kontroll er en del av betingelsene som former unges livssjanser. Mens foreldreinvolvering og tydelig oppfølging i form av foreldre som følger med på de unges bevegelser og sosiale liv har en tydelig positiv sammenheng med langsiktige integreringsutfall – ikke minst for gutter – så er strenge restriksjoner forbundet med negative utfall, særlig for jenters livssjanser og integrering. Fra et tiltaksperspektiv understreker dermed funnene viktigheten av at hjelpeapparatets innsats mot negativ sosial kontroll, gjennom skole, barnevern, minoritetsrådgivere og foreldreveiledningstjenester, legger vekt på to forhold. På den ene siden behovet for å styrke ungdommenes forhandlingsposisjon og ivareta deres frihet til å delta i sosiale aktiviteter med jevnaldrende. På den andre siden å styrke foreldres mulighet og evne til å involvere seg i barnas liv og følge dem opp på en konstruktiv måte.

Referanser

- Arbeids- og inkluderingsdepartementet (2021). *Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021–2024)*.
- Friberg, J. H. & Bjørnset, M. (2019). *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll*. Fafo-rapport 2019:01.
- Friberg, J. H. (2019). *Konflikt, fellesskap og forandring. Foreldreskap og sosial kontroll i innvandrede familier fra Pakistan, Somalia og Sri Lanka*. Cappelen Damm Akademisk.
- Friberg, J. H. (2019). Does selective acculturation work? Cultural orientations, educational aspirations and school effort among children of immigrants in Norway. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 45(15) 2844–2863.
<https://doi.org/10.1080/1369183X.2019.1602471>
- Friberg, J. H. & Sterri, E. B., (kommer, 2023), Mangfold og ulikhet i det nye Norge: Innvandrerens barn på terskelen til voksenlivet. Kapittel 16 i *Ulikhetens drivere og dilemmaer*. Under utgivelse, Universitetsforlaget.
- Gordon, M. M. (1964). *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion, and National Origins*. Oxford University Press.
- Hermansen, A. S. (2020). "«Norsk innvandringsforskning [...] må kunne sies å være i puberteten» – noen refleksjoner 25 år etter debatten rundt Mot en ny norsk underklasse. *Tidsskrift for samfunnsforskning* 61(1), 53–62.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2020-01-0>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2017). *Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020)*.
- NOU 2020:14 Ny barnelov – til barnets beste
- Portes, A. & Rumbaut, R. G. (2001). *Legacies: The Story of the Immigrant Second Generation*. Russell Sage Foundation.
- Portes, A. (2004). For the second generation, one step at a time. I T. Jacoby (Red.) *Reinventing the melting pot: The new immigrants and what it means to be American*. s. 155–166.
- Smette, I, Hyggen, C. & Bredal, A. (2021). Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: omfang og mønstre i og utenfor skolen. *Tidsskrift for samfunnsforskning* 62(01) 5–26.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-0>
- Tønnessen, M. (2014). *Fruktbarhet og annen demografi hos innvandrere og deres barn født i Norge*. Statistisk sentralbyrå. Rapporter 2014/4.
- Uglevik, T. (2019). *Sosial kontroll*. Oslo: Universitetsforlaget
- Wikan, U. (1995). *Mot en ny norsk underklasse: innvandrere, kultur og integrasjon*. Gyldendal.
- Wikan, U. (2006).
- Wikan, U. (2008). *Om ære. Ulike sider ved det muslimske æresbegrepet*. Pax Forlag

Vedlegg. Regresjonstabeller

Tabell 5 Logistisk regresjon. Å ha fullført videregående skole ved 20–21 års alder som avhengig variabel. Etter kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll, kontrollert for kjønn, grunnskolepoeng og innvandrerbakgrunn (n = 5604)

	Fullført videregående skole		
	Totalt utvalg	Gutter	Jenter
Kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll			
- Lite involvering	-0,818***	-0,761***	-0,786***
- Strenge restriksjoner	-0,193	-0,051	-0,383*
Kontrollvariabler			
- Gutt	-0,421***		
- Grunnskolepoeng	0,091***	0,099***	0,083***
- Innvandrerbakgrunn	-0,414***	-0,566***	-0,170
Konstantledd	-0,872***	-1,573***	-0,666**
n	5604	2767	2837

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Tabell 6 Logistisk regresjon. Å være tatt opp i høyere utdanning ved 20–21 års alder som avhengig variabel. Etter kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll, kontrollert for kjønn, grunnskolepoeng og innvandrerbakgrunn (n = 5604)

	Overgang høyere utdanning		
	Totalt utvalg	Gutter	Jenter
Kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll:			
- Lite involvering	-0,323***	-0,281*	-0,373*
- Strenge restriksjoner	0,062	0,206	-0,148
Kontrollvariabler			
- Gutt	-0,505***		
- Grunnskolepoeng	+0,149***	+0,181***	+0,120***
- Innvandrerbakgrunn	+0,195***	+0,091	+0,287***
Konstantledd	-5,100***	-6,867***	-3,869***
n	5604	2767	2837

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Tabell 7 Logistisk regresjon. Å verken være i arbeid eller være tatt opp i høyere utdanning ved 20–21 års alder som avhengig variabel. Etter kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll, kontrollert for kjønn, grunnskolepoeng og innvandrerbakgrunn (n = 5604)

	Verken i arbeid eller utdanning		
	Totalt utvalg	Gutter	Jenter
Kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll			
- Lite involvering	-0,228	-0,209	-0,305
- Streng restriksjoner	-0,084	-0,221	+0,110
Kontrollvariabler			
- Gutt	+0,238*		
- Grunnskolepoeng	-0,064***	-0,070***	-0,059***
- Innvandrerbakgrunn	+0,350***	+0,461***	+0,194
Konstantledd	-0,543*	-0,135	-0,693**
N:	5604	2767	2837

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Tabell 8 Logistisk regresjon. Å ha mottatt sosialhjelp i løpet av siste tre år ved 20–21 års alder som avhengig variabel. Etter kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll, kontrollert for kjønn, grunnskolepoeng og innvandrerbakgrunn (n = 5604)

	Sosialhjelp minst ett av de tre siste årene		
	Totalt utvalg	Gutter	Jenter
Kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll			
- Lite involvering	+0,878***	+1,001***	+0,582
- Streng restriksjoner	+0,589***	+0,372	+0,860***
Kontrollvariabler			
- Gutt	+0,176		
- Grunnskolepoeng	-0,077***	-0,085***	-0,070***
- Innvandrerbakgrunn	+0,939***	+1,049***	+0,785***
Konstantledd	-1,280***	-0,885**	-1,465***
n	5565	2754	2811

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Tabell 9 Logistisk regresjon. Å ha giftet seg innen 20–21 års alder som avhengig variabel. Etter kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll, kontrollert for kjønn, grunnskolepoeng og innvandrerbakgrunn (n = 5827)

	Totalt utvalg	Gift	
		Gutter	Jenter
Kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll			
- Lite involvering	-0,231		-0,020
- Streng restriksjoner	0,937**		0,819*
Kontrollvariabler			
- Gutt	-2,105***		
- Grunnskolepoeng	-0,044***		-0,039**
- Innvandrerbakgrunn	1,806***		1,683***
Konstantledd	-4,469***		-4,512***
n	5827		2880

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Tabell 10 Logistisk regresjon. Å ha fått barn innen 20–21 års alder som avhengig variabel. Etter kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll, kontrollert for kjønn, grunnskolepoeng og innvandrerbakgrunn (n = 5937)

	Totalt utvalg	Fått barn	
		Gutter	Jenter
Kjennetegn ved foreldres sosiale kontroll			
- Lite involvering	-0,183	-0,487	-0,009
- Streng restriksjoner	0,678**	0,394	0,813**
Kontrollvariabler			
- Gutt	-0,875***		
- Grunnskolepoeng	-0,060***	-0,061***	-0,061***
- Innvandrerbakgrunn	0,068	-0,534	0,361
Konstantledd	-2,087***	-2,621***	-2,273***
n	5,937	2,980	2,957

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.1

Kilde: Children of Immigrants Longitudinal Study in Norway

Sosial kontroll og integrasjon

Det er i dag bred politisk enighet om at såkalt negativ sosial kontroll innenfor enkelte etniske og religiøse minoritetsgrupper er et problem som bør bekjempes, fordi det kan bryte med unges rett til selvbestemmelse og livsutfoldelse. Det er imidlertid ikke like opplagt hvordan ulike former for sosial kontroll også kan ha betydning for integreringsutfall senere i livet. I denne rapporten undersøker vi hvordan ulike typer sosial kontroll i ungdomstiden – i form av foreldreinvolvering og foreldrerestriksjoner – henger sammen med integreringsrelaterte utfall når de samme ungdommene noen år senere står på terskelen til voksenlivet.

Resultatene viser at foreldreinvolvering er forbundet med positive integreringsutfall i overgangen til voksenlivet, inkludert fullføring av videregående skole, overgang til høyere utdanning og mindre bruk av sosialhjelp. Foreldrerestriksjoner er derimot forbundet med manglende gjennomføring av videregående skole og økt bruk av sosialhjelp, samt økt sannsynlighet for å være gift og å ha barn. De positive effektene av foreldreinvolvering gjelder begge kjønn, mens de negative effektene av foreldrerestriksjoner ser ut til å kun gjelde for jenter. Funnene understreker viktigheten av at hjelpeapparatets innsats mot negativ sosial kontroll både setter søkelys på å styrke ungdommenes kontroll over eget liv, og på å styrke foreldres mulighet til å involvere seg på en konstruktiv måte.



Borggata 2B
Postboks 2947 Tøyen
N-0608 Oslo
www.fafo.no

Fafo-rapport 2023:14
ID-nr.: 20850